

მეცემსი

1883-1886.

— ❖ «მეცემსი» დამატებით გამოდის თვეში ხუთჯერ, ყოველი თვისათს, ოცს ღ ოც და ათ რიცხვებში. ❖ —

საბოლოო მდგომარეობა ბრმათა.

თერამეტ მაისს არის ესრედ წოდებული ბრმის კვირიაკე. ამ დღეს მართლ-მადიდებელი ეკკლესია მოიხსენებს დაბადებიდან ბრმის განკურნებას უფლისა ჩვენი იესო ქრისტესაგან. ამ დღეს სწორეთ რიგი და სამართალია, ყველა ჟურნალ-გაზეთებმა ორიოდ სიტყვა წარმოსთქვან ბრმების სასარგებლოდ და მოიგონონ მათი უბედური და შესაბრაღისი მდგომარეობა. ამ აზრით ჩვენ ვალდებული ვხდით ჩვენს თავს, რომ ორიოდ სიტყვა გამოვსთქვათ ბრმების შესახებ, წინ-და-წინ მოვამზადოთ ჩვენი მკითხველები და აღეძრათ მათში შებრაღება და თანაგრძნობა ბრმებთანადმი.

ჩვენ თვალთ-მხილველნი რამდენიც უნდა გეცადოთ, ვერ შევიძლებთ შევიტყოთ და ვიგრძნოთ ის უბედური მდგომარეობა და მწუხარება, რომელსაც საწყალი დაბრმავებული კაცი გრძნობს. ბრმა ცხოვრებს ქვეყანაზე, მაგრამ ქვეყანა დაფარულია მისგან სიბნელით. მშვენიერი, ლაქვარდ-ფეროვანი ზეცა, მზის სხივები, გულის დამატკობელი მშვენიერი ქვეყნის სურათები და ჩვენი საყვარელი მეგობრების და ნათესავების სახის დანახვა, რომლებითაც ხშირად კაცი სტკება ამ ქვეყანაზე, ბრმისათვის დაფარულია! უბედურია ყოვლისფრათ ბრმა. იგი მოკლებულია მრავალ ბედნიერებას. თვლების მხედველობის საშუალებით ვიბრძვით ჩვენ ამ ქვეყანაზე ლუკმა პურისათვის და მით ვიფარავთ ჩვენ თავს ათას ნაირ უბედური შემთხვევისაგან. მოკლებული მხედველობას, მოკლებულია ყველა იმ საშუალებას, რითაც აღჭურვილია თვალ-სალი კაცი. ბრმა ბოდი-

ლებს ქვეყანაზე შინჯვით. შევლათფერი აშინებს მას. საწყალია და საცოდავი ბრმა, დიდი უბედურებაა სიბრმავე და ზოგისათვის ეს სიკვდილზე უარესია.

ხალხის სხვა-და-სხვა უბედურებათა შორის სიბრმავე შეადგენს კაცთა ერთ უძველეს უბედურებას. შენიშნულია, რომ ეს უბედურება ერთ ნაირად არ ეწყვეთ ყველა ხალხთა. სიბრმავე ყველაზე ნამეტნავად და დიდს ღრდიდამ შემჩნეულია ჩინეთში. მაგრამ აქ ბრმები ისე უყურადღებოდ არ არიან გაშვებული, როგორც სხვაგან. აქ ძველი ღრდიდგან ბრმებს ასწავლიან ზეპირად და გონებით ისინი ისეთ ნაირად გახსნილნი არიან, რომ ხალხი მათ წინასწარმეტყველებად რაცხს. შემდეგ ჩინეთისა ბრმების რიცხვი უმეტესად გავრცელებული იყო და დღესაც არის მგიბტეში. მეროპაში ბრმების უმეტესი რიცხვი უფრო რუსეთში არის შენიშნული, ვინემ სხვაგან. სიბრმავე ახალ-გაზღბში უფრო ნაკლებად არის შემჩნეული, ვინემ მოხუცებულებში.

დიდი ხნიდამ არის შემჩნეული საზოგადოებაში მეცადინეობა ბრმების მდგომარეობის გაუმჯობესებაზე და მათი ტანჯული და გაჭირვებული ცხოვრების მდგომარეობის გაკეთილებასზე. უკანასკნელ დრომდე საზოგადოება ზრუნავდა მარტო მათ საზრდოზე. თუმცა საზოგადოება ბრმეზე, შეძლებისა გვარად, ზრუნავდა და მათ საჩიოდ არა მცირე შესაწირავს იძლეოდა, მაგრამ ყოვლითრად არც ბრმები კმაყოფილდებოდნენ და მათი შენახვაც საზოგადოებას უმძიმდებოდა. ამ ბოლო დროს საზოგადოებაში გამოჩნდნენ სხვა ნაირი აზრის მიმდევარი კეთილი კაცები, რომელთა ზრუნვა მდგომარეობს მასში, რომ ბრმებს მიანიჭონ—სწავლა, რომ თვითონ ბრმებმა ამ სწავლით შეიძლონ თავის ჩინა და საზოგადოება გა-

ნათავისუფლონ უბრალო და უსარგებლო მათი ხარჯისაგან. მეროპაში დაარსეს ბრმებთათვის სკოლები, რომლებშიც ამოწეული ასობებით ისინი სწავლობენ წერა-კითხვას და მუზიკას ზეპირ გადაცემით. ბრმებს შესანიშნავად გახსნილი აქვთ მეხსიერება და ყურთა-სმენა. სწავლის დროს ბრმას არ მიიტაცებს არავითარი ქვეყნიური სურათი. ის ნიადაგ ღრმად ჩაფიქრებულია და რასაც მოჰკრავს ყურს, აღარ ავიწყდება. ძარგი ყურთა-სმენის წყალობით მათი გალობა ძლიერ სასიამოვნო არის. პრის მაგალითები, რომ თეატრში გამოსულან ბრმები და საზოგადოება გაუკვირვებით თავიანთი გალობით. ჩვენში ხომ ხშირად ვხედავთ ბრმებს, რომელნიც კარ-და-კარ დაიარებიან და თარიით, ჭიანჭურით და სხვა სიმღერებით ჰკრებავენ თავიანთ სარჩოს...

რუსეთში არის დაარსებული «საზოგადოება ბრმათა შებრალებისა», რომელიც (საზოგადოება) კრებას შეწირულებას და შეკრებილი ფულებით ინახავს ბრმებისთვის გახსნილ სკოლებს, სადაც ბრმებს, როგორც ზევით ვსთქვით, ასწავლიან წერა-კითხვას და სხვა-და-სხვა ხელოვნებას. ნასწავლი ბრმების ნახელსაქმებისაგან არა მცირე ფული შემოდის, რომელიც მათვე ასაზრდოებს და საზოგადოებას ამ სახით ათავისუფლებს ნამეტანი მოთხოვნილებისაგან.

დაარსდა, თუ არა, ბრმათა შემბრალებ საზოგადოება რუსეთში, უწმიდესმა სინოდმა დიდი ყურადღება მიაქცია მათ სასარგებლოდ ფულების შეწირვას კეთილ მნებელ პირთაგან. ამისათვის თავისი უქაზით ვალდებული გახდა ყველა სამღვდლო პირი მეექვსე კვირას აღდგომის შემდეგ სახარების წაკითხვისათანავე მას სიტყვა წარმოეთქვა, რომელი სიტყვითა შეძლებისა გვარად უნდა აღეძრათ მლოცველებში შებრალება ბრმებისადმი. სამღვდლოება ამ უქაზს მტკიცედ აღასრულებდა უკანასკნელ დრომდე. ამ ბოლოს დროს ზოგიერთ ადგილას შენიშნულ იქმნა, რომ წირვის დროს თითქმის წესიერება ირღვეოდა და წირვის წესის შეწყვეტა მრავალ პირებში რაღაცა უსიამოვნებას ჰბადებდა. ამისათვის წინააღმდეგ ძველი უქაზისა, გამოსრულის 17 მარტიდამ. და 5 აპრილიდამ 1883 წლისა, გამოიცა ახალი უქაზი უწმიდესი სინოდისაგან. რომლითაც მღვდლები ვალდებული არიან ამ დღეს სიტყვა წარმოსთქვან წირვის გათავების შემდეგ და არა სახარების წაკითხვისათანავე.

სრული იმედია, რომ სამღვდლოება ეცდება თავისი მხრით აღძრას სამწყსოთა შორის შებრალებ-

ბა და თანაგრძნობა ბრმებთან. სრული იმედია, რომ აქ შეკრებილი ფულის ბრმათა სასარგებლოდ რამოდენიმე ნაწილი შეხვდება აქაურ ბრმათაც, რომელნიც მოკლებულნი არიან არა თუ ბრმათათვის დაარსებულ სასწავლებელსა, არამედ ღუკმა პურსაც, რომელნიც კარ-და-კარ სიარულით წინამძღოლის შემწეობით და ნათხოვი მოწყალებით განაგრძობენ ამ ქვეყანაზე დასჯილ და ტანჯულ საბრალო სიცოცხლეს.

მ წ ა რ ე უ ნ ი ძ რ ე ბ ი.

დიდი ხანია, რაც მე არ გამიწევია თქვენთან, ჩემო მკითხველო, საუბარი ჩემს მწაჩე ფაქტებზე. არ იფიქრო, რომ ვითომც ეს მწარე ფიქრები არ ყოფილიყოს. არა; პატიოსნებას გეფიცებით, რომ ოცის წლის განმავლობაში იმისთანა მწარე ფიქრები არ გამოგვიცდია, როგორებიც ამ ორ თვეში ჩვენ გამოვსცადეთ. მუღი მოიწყლა, მოიშხმა ამ უბედური ჩვენი ცხოვრების წაღმა-უკუღმა ტრიალით. მართალია, ჩვენი ცხოვრება ნიადაგი ბრძოლაა, ნიადაგი და დაუცხრომელი ბრძოლაა კეთილისა და ბოროტისა, სიმაართლისა და უსამართლოებისა. მაგრამ შენი გული არ სწუხს და არ იტანჯება, როდესაც ხედავ, რომ კეთილი სძლევს ბოროტს, ქეშმა-რიტება სიცრუეს, სიმაართლეს უსამართლოებას, საზოგადო ინტერესებზე ცდა პირადობას და კერძობას. მაგრამ ვხედავთ ჩვენ ამებს ჩვენში? სრულებით არა. პირამტკმელობას ვეძახით ფარისევლობას; უკეთურება გახვეულია კეთილ-მოქმედების ტყავში, სიმაართლის მოყვარეს ვეძახით იმისთანა პირს, რომელსაც ენა დაუდუმებია ყოველ უსამართლოების წინ. დაჩაგვრა, დამონება, კრინტის გაუღებლობა, სულხვაობა და გაუმაძღრობა სუფევს და პარპაშებენ. მართი ერთმანეთის მოტყუება, გაუტანლობა, თავის მოყვარება, თავის თავის კერპად დასმა და თავყანისცემის მოთხოვა სხვათაგან ხშირი მოვლენაა ეხლანდელი დროისა... სწავლით წინ წაწევა და ზნეობით უკან დახვევა ჩვეულებრივ მოვლენად შეიქმნა...

მაქვთ და ვადიდებთ კაცს, თუ ჩვენთვის პირად სასარგებლოა; ვაძაგებთ და მიწასთან ვასწორებთ, თუ ჩვენი ელოისტური მოთხოვნილების და ჩვენი

ბრუნდეს აზრის წინააღმდეგია. საზოგადო სასარგებლო საქმის დევნას თანაც რომ გადაყვე, არ იფიქრო, თუ ყველას თაყვანის მცემელი არა ხარ, თუ ყველას კითხვაზე: «მუხას ვაშლი აბია?» არ ეუბნები: «კი ბატონო»-ს. რამდენი მწარე ფიქრები მტანჯვენ და მაწუხებენ, მაგრამ რას იზამ? უნდა ყველაფერი მოითმინო, უნდა ყველაფერი აიტანო.

რამდენჯერ შევბრძოლებივარ ამ ოხერ გულს და მიფიქრია დაღუშება ენისა, რაც უნდა ენახო და რაც უნდა შეენიშნო. რამდენჯერ გადამიწყვეტია გულ-გრილად ყურება ყველაფრისა, მოვიგონებ ხოლმე რა მოციქულის სიტყვებსა: მთელი ქვეყნა ცოდვაზე სდგას. მაგრამ ვერაფრის გზით ვერ დავსძლიე ჩემს გულს; ესტევი იქ, სადაც ყველანი გაჩუმებულან და ხმას არ იღებენ შიშისა და მორიდებისა გამო. მსტევი მართლად, საფუძვლიანად, კანონიერად. მაგრამ ვინ კითხულობს, ვინ შესდის მის განსჯაში მართალი სტევი, საფუძვლიანი, თუ კანონიერი? სულით მდაბალნი და გლახაკნი შენს მართალს, კანონიერს და საფუძვლიანად ნალაპარაკევს გადაბრუნებენ უკულმა და საქვეყნოდ გამოაშკარავენ. ამასთან მიდიან და მეუფროსეთაც უკულმართად ეტიტინებიან და შეჭყაფთ შეცდომაში ისინი, რომელთაც თქვენი სიტყვა არ გაუგონიათ... ღიღის დავიდარაბით უმტკიცებ ბოლოს ყველას შენს ნალაპარაკევს. შემდეგ ბრაჟს აღებენ ენის მომტანთა, მამბეზლართა!

შოვლად საძაგელი და საზიზღარია მამბეზლარი პირი, ვინც უნდა იყოს; საძაგელი და დასაქოლავია ენის მიმტანი განსაკუთრებით ის, რომელიც დაფუძნებულია სიცრუეზე და ცილის წამებაზე; მაგრამ, უნდა ესთქვათ გამოტყუილად, რომ არც ის არის სწორეთ რიგი, რომ კაცმა ყველა უსინდისო მამბეზლარს მოუსმინოს და დაუჯეროს.

მამბეზლარი და ენის მიმტანი პირები იქ მრავლდებიან, სადაც «კარგ ნიადაგს» ხედვენ და პოულობენ. ამისთანა პირების რიცხვმა რაღაცა მოიმატა ჩვენში, მაგრამ არც იქ მოუკლია, სადაც უფრო განათლებული პირები გვეგონა. ამ საძაგელი წრის ხალხს ყველგან ერთბაშით ემღუროიან, ჩვენშიც და სხვაგანაც. ავიღოთ, თუ გინდათ ძიევის ეპარქია და ძიევი—ეს დედა-ქალაქი რუსეთის ქალაქთა, ეს შუა-გული ადგილი, საიდანაც

მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება გაფრცვლდა მთელს რუსეთში. აქაც არა ერთ გზის გამოიცა უქაზები და მიწერილობები, რომლითაც სასტიკად ებრძანებოდა ყველას, რომ მოსპონ მათ შორის „დანოსების“ წერა და ერთი ერთმანეთის ლანძღვა და შეურაცხყოფა. ჩვენი კუთხე ღმერთმა დაიფაროს იმდენი „დანოსების“ წერისაგან, რამდენსაც თურმე იქ სწერენ და აგზავნიან აქეთ-იქით...

ზოგიერთებს მაინც საოცრად ეშინიანთ საბეზლარი ეპისტოლეზბის და მამბეზლარა პირებისა. ჩემის აზრით ამისთანა პირების არავის არ უნდა ეშინოდეს, თუმცა მისი მოქმედება და ცხოვრება სიმართლეზე არის დამყარებული. სწერე და ჯღაბნე, რამდენიც გინდა. თუ შენი ნაწერი ტყუილი და სიცრუე გამოდგება, ვის რას უზამ, მაგრამ ის არის უბედურება, როდესაც ბეზლობას, რაც უნდა ტყველი და სიცრუე იყოს, ფასი ეღება და ჭეშმარიტებათ მიიღება, ხან-ღის-ხან, გამოუძიებლათაც. მაგრამ ჩვენის აზრით, ხელის-მოწერითაც ვერ გაიმართლებს ზოგიერთი მედნოსე თავის-თავს, თუ მისი ნაწერი სიმართლეზე არ არის დაფუძნებული.

მამბეზლარა დაცილის მწამებელთა პირების რიცხვი შემცირდება საზოგადოდ ხალხში და კერძოდ უწყებაში, როდესაც საზოგადოებაში და რომელიმე უწყებაში სუფევს ძმური ქრისტიანული სიყვარული და როდესაც საზოგადო საქმისათვის ყველა ერთ ნაირად ფიქრობს და ყველა ერთს და თვითეული ყველას ხელს უწყობს, ეხმარება და ეწევა.

აბა მივიხედ-მოვიხედოთ ჩვენში, როგორ იქცევიან, როგორ უწყობენ ხელს ერთმანეთს, როგორ ეზიდებიან საზოგადოდ ყველასაგან სატიერთავე უღელს. ხალხის აზრის, მიმართულების და მათი მდგომარეობის გამომხატველი და დამფასებელი არიან, ცოტათ თუ ბევრად, ადგილობრივი ჟურნალ-გაზეთები. ჩვენში, სამწუხაროდ, ამისთანა ჟურნალ-გაზეთები ჯერეთ ცოტანი არიან, მაგრამ

რაც არიან, იქიდანაც სამწუხაროს მეტს ვერაფერს შეიტყობ. ზინება, ლანძღვა, ერთი ერთმანეთის გათრევა და გათათხვა—აი ნაყოფი ზოგიერთი ჩვენი ჟურნალ-გაზეთისა. სალიტერატურო ასპარეზი გაუხდიათ სალაყბოდ და თავიანთი პირადი ანგარიშის გასასწორებლად. ამისთანა შრომა ეხლა ჩეცნთვის საჭირო? მსე უნდა ვიქცეოდეთ? ამისთანა ლიტერატურული შრომით მოუტანთ სარგებლობას საქართველოს და ჩვენს მოძმეთა? ამისთანა შრომით გავავრცელებთ ჩვენ ჩვენს საზოგადოებაში ლიტერატურულ სწავლას და ცოდნას? სრულებით არა. ჩვენვე ვლუპავთ ჩვენ თავს და მიზეზს სხვას ვადებთ. ჩვენვე უთხრით ერთი ერთმანეთს სამარეს, ჩვენვე ვაფუჭებთ ჩვენ საქმეს. ჩვენვე ვართ მიზეზი ხალხის გულის აცრუებისა ჟურნალ-გაზეთების კითხვაზე. არ არის მკითხველისათვის საინტერესო შენი პირადი საქმეების ანგარიში და შენი კინკლაობა შენს მოწინააღმდეგესთან. შენმა მოწინააღმდეგემ ტყუილი სთქვა? ჭეშმარიტება დაფარა? მახინჯი და უმგებანო აზრი წარმოსთქვა? შენი მოვალეობაა გაამტყუნო, სიმართლე აღადგინო, შემცდარი აზრი გაასწორო და სხვას თავი დაანებო. რათ ეხები დიაკვნების წოდებას? რათ ეხებით პირადობას? ჭეშმარიტად, ჭკუიანურად და პატიოსნად იქცევიან სამზღვარ გარეთ გაზეთ-ჟურნალების მკითხველები: იმ გაზეთებს ხელში არ აიღებენ, რომლებშიაც გამართულია პიროვნული ანგარიშით გამოწვეული პოლემიკა. მაგრამ ჩვენ განა წავებადებით უცხოეთლებს ჟურნალ-გაზეთების გამოცემაში და კითხვაში? მეტი შენი მტერი ნუ არის!...

ჩვეულების ძალა.

აპრილის 17-ს რიცხვსა მე დავესწარი დღეობაში, გორის მაზრის სოფელ გერში. წირვის შემდეგ გამოვედი გალავანის გარეთ და შემდეგი სურათი დავინახე: ხალხი შემოკრებილია ორ ოსს, რომელთაც ხელში ეჭირათ ნახევრად გახდილი ქალი, რომელსაც საშინლად სცემდნენ პირის-სახეში და ყვირილით ჰკითხავდნენ, «გვითხარი. რა ჰქვია შენ ეშმაკებსაო?» ეს ქალი, ერთი პატარა ვაჟის დედა, შემოიღო ყოფილა; იგი გრძნობა-მიხილი ველარაფერ პასუხს იძ-

ლეოდა, მხოლოდ დაჟღენთილი მისი სახე ითხოვდა შებრალებას და შემწეობას. აქ მყოფმა პატივცემულმა ბლოლოჩინმა მ. ზაქ. ბრძელიევმა მიიხმო მტანჯველნი და ჰკითხა, თუ რათ აწვალდნენ ქალს. მათ უპასუხეს: «ამას, შენი კირიმე, ეშმაკები ჰყავს, ძალად მათ სახელები უნდა ეათქმევინოთ, ქალაღზე დავსწეროთ დავსწვათ და მაშინ ქალი მორჩებაო» მ. ზაქარიამ აუხსნა მათ, რომ ისინი ქალს ტყვილად სტანჯავენ და, თუ მისთვის შემწეობის მიცემა სურსთ, ექიმს ანახვან. ხალხს არაფრად იამა მ. ბრძელიევის სიტყვანი და უპასუხა: «ბევრი მაგალითი ყოფილა, რომ შემოიღო ამ გვარად მორჩენილა, ჩვენ უფრო კარგათ ვიცითო». მერას გახდნენ თავის დარიგებით მღ. ყ—ი და დიაკვანი ლომაურცი. ქალი თითქმის სულ მთლად გაატიტვლეს, სცემდნენ, უჩხელეტდნენ, ემუქრებოდნენ ხანჯლებით, თოკი მოაბეს და კლდიდამ უნდა გარდაეშვათ. საწყალი ქალის ნახვა კაცში სიბრალულის ჰბადავდა, მაგრამ მისი ხეწვნა ამაო იყო გულ-გაქვავებულ მთიელთათვის. ბოლოს მოთმინებიდამ გამოყვანილმა მღ. ალექსანდრე მოქოევმა გარდაწყვეტილად უბრძანა მტანჯველთა კლდეს მოშორებიყვნენ და ტანჯული ქალი კი ჩააბარა თავის ქმარს. რომ არ ყოფილიყო ამ-ჟამად მ. მოქოევი და ქალი კლდიდამ ჩაეშვათ, იგი უეჭველია სულს განუტევებდა. ხალხი მიიფანტ-მოიფანტა, მაგრამ მუქარა და ყვედრება ისმოდა მღვდლებზე...

მკრე მაგრად ჩანერგილნი არიან ოსთა გონებაში ზოგიერთი საზარელი ჩვეულებანი; აგრე წმინდად სოფლიან ისინი თვისთა ტრადიციათა, რომ მათი რიგიანად აღმოფხვრა სიტყვით და ქადაგებით ზეუძლებელია საუკუნეთა განმავლობაშიაც, თუ მათ წინაშე ხმარებულ არ იქმნენ ადმინისტრაციული ზომები.

სანამ-კი ვისურვებთ, რომ ადგილობრივმა მმართველობამ ოფიციალურის მიწერილობით უბრძანოს გერის საზოგადოების მამასახლისს, რომ მან კვლავ არ გაუშვას ამ კლდიდამ შემოიღები ჩაუშვან. ამითი მმართველობა მომავლისთვის გადაარჩენს მრავალთ, უიმისოლაც სულიერად და ხორციელად ტანჯულთ, წვალებისაგან და ზოგჯერ სიკვდილისაგანაც...

გიორგი ლიხახელი.

მასწავლებელი შეადარებინებს ამ ასოებს მხედრულ ასოებთან და შემდეგ გადმოასახვინებს რვეულებში.

III.

მასწავლებელი მოძრავი ასოებისაგან შეადგენს კლასის დაფაზე შემდეგ სიტყვებს: **ჩხი, ჩჟ, ჩჟჟ, ჩჩჩ, ჩჩჩჩ, და სხვ.**

ბოლოსთვის წაიკითხვენ და გადმოაწერენ ამ სიტყვებს რვეულებში.

IV.

ჟ, ჟ, ჟ, ჟ.

ჟ გამოითქმის, როგორც **ჟ** (თქი, შქი).

ჟ გამოითქმის, როგორც **ჟ**, (კელი, კელი).

ჟ გამოითქმის, როგორც **ჟ**, (ჟსა, ჟრუხანის).

ჟ გამოითქმის, როგორც **ჟ**, (აზოგალიშისში სწერია: მე ვარ ანი და ჟ, ანუ ბერძნულად ალფა და ომეღა (თ. 1, 8).

V.

სიტყვების შემოკლება (კლასის დაფაზე).
ჩჩჩჩ, ჩჩჩჩჟ, ჩჩჩჩჟი, ჩჩჩჩჟი, ჩჩჩჩჟი, ჩჩჩჩჟი და სხვ.

ამ სიტყვებს მასწავლებელი ჯერ წააგითნებს მოწაფეებს, შემდეგ გამოაკლებინებს იმათ შუა კულიდან ხმოვან გინა უხმო ასოებსა და მათ დანაკლისს შეავსებს ლიტრადი ქარაგმით (4). შემდეგ ამ სიტყვების შემოკლებისა მასწავლებელი ერთხელ გიდევ წააგითნებს მათ მოწაფეებსა ამ ნაირი კითხვის ძლივით: რა და რა ასოები გამოვაკელით ეხლა? ბოლოს მოწაფნი გადმოაწერენ წაგითხულ სიტყვებს რვეულებში. (4) ანტონი, (როგორც მოგვითხრობს განსვენებული პ. იოსელიანი თავის გრამატიკაში) განუობს ქარაგმათა სამღვთოთა სამღვთოთა: ა. ლიტრად, რომელიც იქმნების საღმთოთა ლექსთა ზედა, მაგ. დმერთი, ქრისტე და სხვ. ბ. ტუღიად, რომელიცა იხმარების შემდგომად ღვთისა დიდთა სიწმიდეთა ზედა: მაგ. ჯვარი და სხვ. გ. იპერ-

ტუღიად, ე. ი. დიდთა საპატიოთა ზედა, მაგ. წმიდა, კურთხევა და სხვ. (დრამ. ანტ. შესაბ. წერ. § 20, 21-23).

ე. პ.

ქრისტე აღსდგა!

ია ვარდი გაბადრულან და დიდის ნამს თავს უხრიან: „ქრისტე აღსდგა“ — „გემმარიტად!“ ერთმანეთსა უძახიან.

შავმა შავმა სქელ ბურღულში ადრიანად ბუდე ჩასდგა, იქვე ტოტზედ შემოჯდა და დაიძახა: „ქრისტე აღსდგა!“

გრილი სიო ფრთა გაშლილად ეწაფება მწვანე მდელოს და რაღაცას საადგომოს ეუბნება საქართველოს.

მთა და ბარი, ზღვა, ხმელეთი სანეტაროდ დადგადებენ და ტკბილის ხმით ყველა ერთად „ქრისტე აღსდგას“ ქადაგებენ.

აღსდგა ქრისტე!.. აწ ჩვენც ავსდგეთ, ამდენი ხნის კმარა ძილი; მივეგებოთ განათლებას მღვდარე და ხელ-გაშლილი.

რაც ქრისტემ სთქვა, მეტს ნუ ვითხოვთ, ჩვენც დავადგეთ მის გზას მტკიცეთ და დროებით დაჩაგრულებს მფარველობის ხელი მივსცეთ.

უკუდმართად ქამის ბრუნვამ ვინც დასცა, ის ადვადგინოთ, შეერთებით ყველგან ძმობა და ერთობა დავადგინოთ.

ც—ლი.

ახალი აგებები და შენიშვნები.

პირველს ამა მაისის თვეს წაბრძანდა მისი მაღალ ყოვლად უსამღვდელოესობა, საქართველოს ექსარქოსი, არქიეპისკოპოსი პავლე მლისავეტოპოლისკენ ეკკლესიების დასათვალისწინებლად. მლისავეტოპოლის და მრევნის ეკკლესიების დახედვის შემდეგ წაბრძანდება შარსისკენ და იქილამ, როგორც ამბობენ, მობრძანდება თბილისში ოცს მაისისათვის.

* *

9 დეკემბერს 1885 წელსა ს. ველის-ცინეს უკუთმებიათ ორ-კლასიანი სკოლა. ამ სკოლის კუთმებიაზე ბლადოჩინს მღვდელს იოსებ ხარიტონოვს უთქვამს მოკლე სიტყვა, რომელსაც აქვე ებეჭდავთ. აი ეს სიტყვა:

«ღვით წინაწარმეტყველი იტყვის: მოკვდიო შეილნო, ისმინეთ ჩემი, შიში უფლისა გასწათ თქვენ. ეს სიტყვები ნამდვილად შეეფერებიან ღღევანდელს ღღეს. ღღევანდელი ღღე ერთი უპირველესი ღღეთაგანია ველის-ცინის საზოგადოებისათვის. მართალია, საზოგადოებას კაი ხარჯი მოუფიდა სკოლის აღგების მოსაპოვებლად და სასკოლო შენობის ასაგებად. მაგრამ მან მტკიცე სარძიკველი ჩაუდგა ისეთ კეთილ საქმეს, როგორიც არის სკოლა.

შმაღლესი მთავრობა მოვალეთა გხედის, რომ ახალ თაობას მივსცეთ განათლება და ამით ჩვენი შეილები გამოვიყენოთ სიბნელისა და უბედურებისაგან. მაგრამ, როცა ვმეცადინობთ ჩვენი შეილების აღზრდას, უნდა ვიქნეთ სახეში, რომ ჩვენ მოზარდე შეილებს მივსცეთ განათლება კეთილ-ქრისტიანული და კეთილ გონიერული. მხოლოდ ამისთანა განათლებით შეიქნება ჩვენი ახალი თაობა სასარგებლო წვერნი საზოგადოებისა, ჭეშმარიტი შეილნი ეკკლესიისა და ნამდვილი პატრონი და მზრუნველნი მამულისა და ოჯახობისა.

ამ კეთილს საქმეში უმაღლესი მთავრობა გვეწევა ნივთიერად. აი, ამ სკოლის დაარსებისთვის უმაღლესმა მთავრობამ მოგვცა ასი თუმანი. მაგრამ მთავრობას ჩვენც უნდა დავეხმაროთ ამ კეთილ საქმეში ჩვენი შეძლებისა დავგარად.

ღღეს ჩვენს სოფელში დაარსებულია განათლების ტაძარი, საილამაც ჩვენმა შეილებმა უნდა მიი-

ღონ სწავლა-განათლება. ამ ტაძარში ჩვენმა შეილებმა უნდა ისწავლონ შიში უფლისა, რომელიც არის დასაბამი სიბრძნისა, როგორც იტყვის ბრძენი სოლომონი. მაშ შეილნო, მოსრულნო ამა მეცნიერების ტაძარში, მიიღეთ სწავლა-სწავლა კეთილ-ქრისტიანული, კეთილ-გონიერული შეერთებული შიშისათანა ღღთისა. ამას მოითხოვს თქვენგან ღღერთი, საზოგადოება და თქვენი მშობელნი, რომელთაც არ დაზოგეს თავიანთი შეძლება, რათა დაეარსებიათ ამ საზოგადოებაში ორ-კლასიანი სკოლა.

მხლა თქვენზეა, ყრმანო, დამოკიდებული, თუ როგორ ეცდებით სწავლას და შეასრულებთ საზოგადოების და თქვენი მშობლების იმედს. მხოლოდ სწავლას შეუძლია გამოვიყენოთ თქვენ გონების სიბრძნისაგან. მხოლოდ სწავლის საშუალებით შეგიძლიათ თქვენ შეიქმნეთ სასარგებლო პირნი როგორც თქვენი თავისა, აგრეთვე საზოგადოებისათვის.

მაგრამ რომ ჩვენი სურვილი შესრულდეს, საჭიროა, ღღეს აქ შეკრებილნო ველის ცინის საზოგადოებაზე, რომ სკოლას ხელი შეუწყოთ, რათა სწავლის საქმე არ შეფერხდეს ამ თქვენგან დაარსებულ განათლების ტაძარში. საკმაო არ არის მარტო სკოლის აღშენება. ამასთან საჭიროა, რომ ყოველ წლობით სკოლას არსებობის სახსარიც მივსცეთ. თორემ ჩვენგან აშენებული სკოლა, სკოლად დარჩება და ჩვენი შეილები კი იქილგან სწავლა-განათლებას ვერ მიიღებენ.

აქვე არ შემიძლია მაღლობა არ შევსწირო ამ საზოგადოების მამა-სახლის, რომელმანც დიდი შრომა და მეცადინობა გამოიჩინა ამ კეთილ საქმის დაფუძნებაში და იმედია, რომ იგი არც შემდეგში მოაკლებს სკოლას თავის დანმარებას.

მხლა შევევედროთ ყოვლად მოწყალე ღღერთსა, რათა მან კეთილად დაავიერგინოს საზოგადოებისაგან დაწყებული საქმე.

უკანასკნელი დროის ზოგიერთი საყურადღებო

შელეპრაშები.

4 მაისს.

პეტერბურგი. ოფიციალური დეპეშა სეკსტო-
ზოლიდამ გვაუწყებს, რომ გუშინ სელმწიფე იმპერატო-
რი და სელმწიფე იმპერატრიცა შემკვიდრე ტესარკიონისა
და სხვა უავგუსტეს შვილებითურთ უმაღლეს დიდუ-
ბულებთან ერთად მობრძანდნენ აქ „კრელნიკის“ გე-
მითაჲ, რომელშიაცკე ექმნებათ ბინაჲ. გემი გაჩერდა
სამხრეთის ნავთ-სადგურის შუა ალაგასაჲ, ადმირალტეის-
ტოჲს შირ-და-შირ, საცა მზად არის წყაღში ჩასაშვებად
ჯაჭვნიანი გემი „ჩესმაჲ“. მიეგებნენ უმაღლეს სტუმართ
დიდის ამბითა და აღტაცებითაჲ; ქაღაჩი დამშვენებულია
ბაიარლებით და კამარად შეკრულის ჭიის კარებებითაჲ,
ხალხი მრავლად არის შეკრებილი. ბევრნი მოსულან
ისეთნიც, რომელნიც მონაწილეობას იღებდნენ სეკსტო-
ზოლის დაცვაშიაჲ. მოვიდნენ აგრეთვე სამხედრო მი-
ნისტრი და ზღვათა სამინისტროს გამგებელი. დღეს
მათი უდიდებულესობანი ინახულებენ მძებურს სასაფლავს
და შემდეგ დათავადიერებენ ჩრდილოდ კერძო მდებარე
სიმკრეთაჲ. დღეს საღამოს სადილი იქმნება, რომელ-
ზედაც მოწვეულნი არიან ბევრნი სეკსტოზოლელნი და
უმთავრესნი პირნი აჭაურის დაწესებულებისანი.

5 მაისს.

პეტერბურგი. გუშინ ზ. ფ. სამარინის თავსმჯ-
დომარეობით საგანგებო კრება იყო საადგილ-მამულა
ნდობის საზოგადოების წევრთა მსესხებელთა. პასჲა და
კამათობამ საღამოს 7 საათამდე გასტანა. უმეტესობამ
გამოაცხადა სურვილი, რომ საზოგადოება შეუერთონ
თავად-აზნაურთა სასელმწიფო ბანკს. კრებამ დაადგინა:
გაუგზავნოთ სელმწიფე იმპერატორს წინანსთა მინისტ-
რის სახელით დეპეშა და გამოუცხადოთ მადლობა ყო-
ლად მოწვეულე ყურადღებისათვის თავად-აზნაურთა საჭი-
როებათა მიმართ. კრება ჯერ კიდევ არ გათავებუ-
ლან.

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივ სარწმე-
ნოებასა და კეთილ-ზნეობაზე.

ს ი ტ მ ა,

გვირიაკესა ზედა შობილგან ბრმისა.

(სულეიკად ბრმანი).

ხოლო მან ჰრქვა მას: მრწამს,
უფალო! და თაყვანი-სცა მას
(იოან. 9, 38).

შობილგან ბრმამ, როგორც ჩვენ მოვისმინეთ
დღეს წაკითხულის სახარებისაგან, მიიღო განკურნე-
ბა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესაგან. მრავალი წე-
ლი გაატარა უბედურმა სიბრმავეში, დიდ ხანს იყო
მოკლებული ქვეყნის ხილვის უმაღლეს ნეტარებას,
და ამიტომ, რადგან არ შეეძლო ლუკმა პურის
შოვნა თავის შრომით, იჯდა გზის პირას და თხოუ-
ლობდა სამოწყალოს. მაგრამ აი გამოუვლის მას
გვერდით მაცხოვარი ქვეყნისა. დაინახა რა ბრმა,
უფალო იესო ქრისტემ ჰწერწევა ქვეყანასა და შექმნა
თიხა ნერწყვისაგან, ჰსცხო თიხა იგი თვალთა მის
ბრმისათა და უბრძანა წასულიყო და დაებანა სილო-
ამის საბანელში. ბრმა წავიდა, დაიბანა, მოვიდა და
ხედვიდა. მსრეთ, მაცხოვრის წყალობით, ბრმად შო-
ბილმა იხილა სინათლე ღვთისა. იმას ახლა შეეძლო სე-
ლა სინათლეში, ბნელი აღარ ეხვია მას გარეშემო,
აღრინდულად. რა ბედნიერებაა, რა ნეტარებაა კაცი-
სათვის მოულოდნელად დანახვა სინათლისა შემდეგ
სიბნელისა. მაგრამ შეუღარებლად კიდევ უდიდესს
ბედნიერებას და უმაღლესს ნეტარებას შეადგენდა
მისთვის ის, რომ მან ნახა თავისი მაცხოვარი, იხილა
სინათლის-მცემელი და იხილა იგი არა მარტო ხო-
რციელის, არამედ სულიერის თვალით, არა მარტო
დაინახა იგი, არამედ ირწმუნა იგი და მადლობა
გადაუხადა მას: მრწამს უფალო, ღალად ჰყო ბრმამ,
და თაყვანი-ჰსცა მას.

ჩვენც, ძმანო, ყველა დავიბადეთ ბრმებად უმაღ-
ლესი სულიერის ცხოვრებისათვის, მაგრამ შემდეგ
წმიდა ნათლის-ღებაში განვთავისუფლდით სულიერი
სიბრმავიდან და გავნათლდით რა ნათლითა ქრის-
ტეს სარწმუნოებისა, ვირწმუნეთ ქრისტე-ნათლის
მცემელი. ღაცულ იქმნა ჩვენში წმიდად ეს სულიე-
რი მხედველობა სამზერად საქმეთა ღვთისათა და
ჩვენს მისდამი მოვალეობათა, თუ ბნელით შეიმოსა

იგი ჩვენი ცოდვებისაგან და დაჰკარგა მან ძალა ჩვენზედ მღვთის მზრუნველობის დანახვისა და თავის ცოდვიანობის შეგნებისა?

სიბრმავე, შობილგანვე ქვეყნის უნახველობა, ჯდომა გზის პირას და სამოწყალოს თხოვა—რა მძიმე, რა უბედური მდგომარეობაა! მაგრამ კიდე უფრო უბედური და ამასთანავე საშიშარი მდგომარეობაა სულიერი სიბრმავე.

რაში მდგომარეობს ეს საშიშარი სულიერი სიბრმავე? მასშიდ, პირველად, რომ ამ გვარნი ბრმანი ვერ ჰხედვენ ქრისტეს სარწმუნოების ჭეშმარიტებათა და თავის ცხოვრების საქმეში რჩებიან ბრმებად. ისინი არ განაღებენ თავიანთს სულს მიხედვად საღმრთო სიტყვისა, ჰფიქრობენ, რომ შეიძლება ქრისტიანი იყოს კაცი და ქრისტეს სარწმუნოების ჭეშმარიტებანი არც კი იცოდეს. მსრეტნი ბრმანი იყვნენ იმ დროსა, როდესაც თვით მხოლოდ შობილი ძე ღვთისა ასწავლიდა ქვეყანაზე. იმათ გაიგონეს მისი სწავლა, მაგრამ ვერაფერი მისგან ვერა გაიგეს რა. არიან ესრეტნი ბრმანი დღესაც და, როდესაც ეკკლესიაში იქადაგების სიტყვა ღვთისა, ისინი ან არ ისმენენ მას, თავიანთ ამაო ლაპარაკის გამო, ან ისმენენ, მაგრამ იგი რჩება მათგან დაფარულ და ისინი არა გულის ხმასა-ჰყოფენ თქმულსა (ლუკ. 18, 34). ჰერე რა გამოდის აქედგან? ისინი არ იღებენ ქრისტეს სწავლას სულით და გულით და ამიტომ, როდესაც სცოდნებენ, არ იციან, როგორ განთავისუფლდნენ ცოდვებისაგან; როდესაც გაუვლისთ მათ თავში რაიმე ცუდი აზრები და ეჭვები, მათ არ იციან, როგორ განდევნონ ისინი თავისაგან და რით აღსნან ისინი. ხოლო როდესაც უახლოვდებიან სიკვდილს, ისინი ვარდებიან შიშში და სასოწარკვეთილებაში.

სულიერი სიბრმავე, მეორედ, მდგომარეობს მასში, რომ ესრეტნი ბრმანი ვერ ხედვენ ანუ ვერ გრძნობენ თავიანთ ცოდვებს. ჩვენ ყოველნი ცოდვილნი ვართ ღვთის წინაშე. არ მოიპოვება კაცი, რომელსაც ეცხოვროს ქვეყანაზედ და არ შეეცოდოს. მაგრამ უფალმა ღმერთმა, რომელსაც არ სურს სიკვდილი ცოდვილისა (ეზ. 18, 32), მოგვცა ჩვენ საშუალება განსათავისუფლებლად ცოდვებისაგან. მაგრამ ცოდვებისგან განთავისუფლება თუ გვინდა, უნდა ვიცოდეთ თავიანთი ცოდვები, უნდა ვგრძნობდეთ თავის შეცოდებას. აი ეს გრძნობა არა აქვს სულიერად ბრმათა. ისინი თავიანთ ცოდვებს ვერ

ხედვენ და, თუ არ გრძნობენ რა მძიმე ცოდვების ჩამდენი არიან, სთვლიან თავიანთ თავს სრულიად უცოდველად, თუ შემთხვევით რამე კეთილ-საქმეს ჩაიდენენ, მაშინვე თავის-თავს ქველ-მოქმედებად ჩასთვლიან ხოლმე და ამის გამო შეიქმნებიან ამპარტყანნი, უზრუნველნი, არ ეშინიათ ცოდვების და თამამად მიეგებებიან მათ. ეს სიბრმავე ძლიერ საშიშოა.

მესამედ, სულიერათ ბრმანი არ ხედვენ ღვთის საქმეთა არც ქვეყანაში საზოგადოდ, არც თავის საკუთარს ცხოვრებაში. უფალმა ღმერთმა, შექმნა რა ქვეყანა, მისცა მას დრონი და წელიწადი, მისცა მას დიდება, მშვენიერება და წესიერება. იგი მართავს მთელს ქვეყანას. ჰოველნი ცვლილებანი, ყოველნი ქვეყნიურნი მოვლინებანი ხდებიან მისი ნებისამებრ. იგი მართავს სამეფოებს, ხალხებს საზოგადოდ და ყოველ კაცს კერძოდ. მოსავალი და მოუსვლელობა, სეტყვანი და წარღვნანი, სნეულებანი და ომნი, უბედურებანი და კეთილ დღეობითი და მშვიდობიანი ცხოვრება და ათასი სხვა და სხვა გვარნი მოვლენანი ქვეყანაზე ხდებიან არა თავისთავად, არამედ განგებულებისამებრ შემოქმედისა. მისი თანა არსი ძალა და ღვათება სჩანან ყოველგან და ყოველივეში. იგი სუფევს ყოველგან—არა შორ არს კაცად კაცადისაგან ჩვენისა (საქმე. მოაც. 17, 27).

ამ ნიშნებისამებრ ყველა ჩვენგანს შეუძლია შეიტყოს თავის-თავზე, დაცულა მასში სულიერი მხედველობა, თუ დახშულა. თუ ვიცით ჩვენ ჩვენი სარწმუნოების ჭეშმარიტებანი და მტკიცედ ვადგევართ მათ; თუ ვგრძნობთ ჩვენ ცოდვებს და ვზრუნავთ გავსწორდეთ; თუ მაზად ვიკრძალებით წინაშე თვის შემოქმედისა და ვმადლობთ მას მისი მზრუნველობისათვის ჩვენზე ჩვენი ცხოვრების ყოველს ნაბიჯზე: მაშინ ჩვენი სულიერი მხედველობა დაცულ არს წმიდად; მაშინ ჩვენ, გზის აუბნეველად, შეგვიძლია მტკიცედ შეუდგეთ გზას ცხოვრებისადმი. წინააღმდეგ ამისა, ვინც არ იცის თავისი სარწმუნოება და არც ცდილობს იცოდეს იგი, უძლებია და ზრუნავს თავის ცხოვრების გასწორებაზე მცნებათა მებრ ღვთისათა, არ აქცევს ყურადღებას შემოქმედის მზრუნველობას მასზედ და არ მადლობს მას, იმას სულიერი მხედველობა დახშვია, ამისთანა კაცი სულიერად ბრმაა, მას შეუძლია ადვილად გადაუხვიოს ჭეშმარიტ გზას ცხოვრებისადმი და დაადგეს ცრუ გზას წარწყმენდისადმი.

შუალო, გაანათლე თჳდნი გულის ჩვენისა (ეფეს, 1, 19), რათა გიცოდეთ შენ ხოლო ქეშმარიტი ლმერთი, და რომელი მოაელინე იესო ძრისტე (იოან. 17, 3). მიმართე საქმენი ჩვენნი აღსასრულებლად მცნებათა შენთა, რათა ღირსად ვიდრე ჩინებისა მის, რომლისა ვიჩინენით (ეფეს. 4, 1), როგორც შეშვენის მათ, რომელ ქრისტესნი აჩიან (გალ. 5, 24). განგვატყევე ჩვენ სარწმუნოებაში და კეთილ მსახურებაში, რათა ჩვენ, სულიერად თვალ-ახელილი მადლითა შენითა ესცხოვრებდეთ რა ამ ქვეყანაში, არა ვითარცა უცხონი, არამედ საკუთარნი ღვთისა, და ვითარცა თანამოქალაქენი წმინდათა (ეფეს. 2, 19), გვეღირსოს ოდესმე სინათლესა შინა შენსა ხილვა სინათლისა უქრობელისა. ამინ!

დარიგებათი თუ როგორ უზვალონ წყალში დამრჩეალთა და რა საზვალება უნდა იხმარონ მათ გასაცოცხლებლად.

როგორ უნდა უზვალეთ, როდესაც შინა ილრჩობა წყალში.

1) მიუახლოვდებით თუ არა მას, ვინც ილრჩობა, დაარწმუნეთ მაღალი და გარკვეულად წარმოთქმული ხმით, რომ იგი გარდარჩენილია დახრჩობას.

2) სანამ ჩაყარდებოდე წყალში საშველებლად მისა, გაიხადე, ანუ შემოიგლიჯე, რაც შეიძლებოდა მალე, ტანისამოსი. თუ აღარ არის დრო, ყოველ შემთხვევაში, გაიძვრეთ წაღები, შეისწავნით შინა ტანის ჩასაცვამები და გადმოიბრუნეთ ჯიბეები, — წინააღმდეგ შემთხვევაში, გაივსებაან რა ისინი წყლითა, დაგძირენ.

3) როდესაც მიუახლოვდეთ მას, ვინც ილრჩობა, ნუ მოკიდებთ ხელს, თუმცა ის ფართხუნობს, ან აქეთ იქით ეცემა; გაჩერდით ცოტა მოშორებ მისა რამდენიმე თვალის დახმამება, მინამ ის არ დაწყნარდეს. მეტის მეტად საშიშოა იმისთანა კაცის წყალში ხელის მოკიდება, რომელიც ფართხუნობს და შფოთავს წყალში. თუ არ შეიძლება დაცდა, სანამ ის დასუსტდებოდეს და ღონე გამოეღვრებოდეს, მაშინ უნდა მიუახლოვდე მას, გაუწოდო ხელები და სტა-

ცო, როგორც ქვემოთ ნაჩვენები იქნება, სანამ ის მოგასწრებდეს ხელის მოკიდებას და დაგიშლიდეს ხელების ხმარებას.

4) მისცურდები თუ არა მასთან, ვინც ილრჩობა, სტაცეთ ხელი თმაში და რაც შეიძლებოდა მალე გადმოიბრუნეთ წყალზე ზურგით; თუ თმა არ ჰქონდეს, მაშინ უნდა ეცადოთ, რომ ხელი წაელოთ ბეჭებში ანუ ხელში ნიდაყვს ზევით, თუ ის, ვინც ილრჩობა ტანისამოსშია, მაშინ სტაცეთ ხელი ყელთან ტანისამოსში დი გადმოიბრუნეთ წყალზე ზურგით. უნდა გაჰქრა ხელი, რომ ამოიციროს და შემდეგ შენც პირაღმა გასცურე კიდისკენ ანუ ნავისკენ, თუ არის წყალში ისე, რომ შენც და ვინც ილრჩობა ორივე ზურგით მისცურავდეთ და შენ მუცელზე იყოს გაწოლილი ზურგით ის, ვინც ილრჩობოდა.

ამ სახით უფრო ადვილად მიხვალ წყლის კიდემდისინ და ნავამდის, ვინც სხვა ნაირი ცურვით, და ადვილად შეგიძლია ცურვა არათუ ერთი, არამედ ორი და სამი კაციც რომ მიგყავდეს ასე ერთსა და იმავე დროს. ეს ხერხი მიტომ არის მოსაწონი, რომ ყოველთვის შეგიძლია გაცურო ისე, რომ თავი ყოველთვის გეჭიროს წყლის სისწორის ზევით. სუყველაზე ნამეტანი ყურადღება იმას უნდა მიაქციო, რომ დასახრჩობელს უცებ სტაცო ხელი და დაიწვირო ზურგით მკერდზე და ორივე ზურგით გაწვეთ წყალზე.

5) თუ ის, ვინც ილრჩობოდა, დასძირა, სადაც ის იქნება ძირ, იმა ადგილას წყალი თუ წყნარად სდგავს. ხან-დის-ხან ამოვარდება წყლის ბუშტები. თუ წყალი ჩქარა მირბის, მაშინ პირდაპირ ამ ადგილას არ ამოვარდება ბუშტები, არამედ ცოტა ქვემოთ. არა იმგვითად შეიძლება გადარჩენა სიკვდილისაგან ძირ წასული დამხრჩვეალისა და მობრუნება სიცოცხლისა, თუ ჩასძირავ იმ ადგილას, სადაც ბუშტები ამოდის.

6) ჩაიყვინისთავებ რა დალრჩობილის ამოსაყვანად, უნდა სტაცო მას ხელი, როგორც ზემოთ არის ნათქვამი და მეორე ხელით და ფეხებით უნდა იმოქმედო, რომ ზევით ამოსცურო და ამოიყვანო დამრჩეალი.

7) თუ საქმე მოხდა ზღვაში და ზღვის კიდიდან შიგნით მიდის ღელვა, მაშინ სჯობია გაჩერდე ზღვაში ერთ ადგილზე გულაღმა ყოფით, სანამ მოვიდოდნენ მაშველნი. ცოტანიარ დაღუპულან ღონის გამოღვევისაგან, როდესაც მოუმდომებიათ მიცურვა

კიდესთან იმ დროს, როდესაც საშინლად ღელავს ზღვა კილიდგან ზღვისკენ. რომ ისინი გაჩერებულ იყვნენ ერთ ადგილას, მაშინ ადვილად შეიძლება მიშველება ნავისა ანუ სხვაფრივ მოხმარება. შუა წყალში გულადმა შეიძლება კაცი გაჩერდეს რამდენიმე საათი.

8) მს დარიგებანი ყველა გარემოების დროს სასარგებლონი არიან და ერთ ნაირად შეიძლებავისარგებლოთ მით ჩქარ მდინარეშიაც და ძლიერ მდორე წყლებშიაც.

პირველი საშუალებანი დამრჩვალთა მოსაგრუნებლად.

დამრჩვალნი რამდენი ხანიც უნდა ყოფილიყოს წყალში და რა მიმკვდარებულის ნიშნებიც იყოს უთუოდ უნდა ვიხმართ სხვა და სხვა ღონის ძიება მათ მოსაგრუნებლად, გარდა იმ შემთხვევათა, როდესაც გამოჩენილია უეჭველი სიკვდილის ნიშანი-ღალპობა განხრწნა სხეულისა.

წინეთ ყოვლისა დრო დაუკარგველად უნდა:

ა) მოუწოდოთ ექიმს;

ბ) მიშოვოთ ნივთები და მშრალი ტანისამოსი;

ღ) მოვამზადოთ ყველაფერი, რაც საჭიროა დამრჩვალის სხეულის გასათბობლად, ე. ი., ბოთლები, ჭურჭლები ცხელი წყლით გავსებულნი, გაცხელებული აგურები, ანუ უთოები, ტომსიკები ცხელი ნაცრით ანუ სილით სავსენი და სხვა;

ე) ღაითხოვონ ნამეტანი პირები ადგილიდამ. სამი ანუ ოთხი კაცი სრულებით საკმაოა ყველა საშუალების ხმარებისათვის.

წყლისაგან გამოტანილი დამრჩვალნი აწას გზით არ უნდა აქანან, არც ბოჭკით და ან სხვა რომელიმე საშუალებით, არც ახანალონ, არც დააყენონ ფეხზე, არც დააჯდინონ თუ გინდ, რომ ცოტა სიცოცხლის ნიშნები კიდევ ჰქონდეს, არც ფეხებით უნდა დაჰკიდონ პირქვე.

საშუალება უნდა ვიხმაროთ იქვე, სადაც გამოტანილია დამრჩვალნი, წყლის პირზე ანუ ნაეში, დაუყონებლივ ერთი წამის დაუგარგველად უნდა აღასრულონ დარიგებანი იმ წესით, როგორც ქვემოთ არიან აწერილნი. *)

1) დაიღვას დამრჩვალნი მარჯვენა გვერდზე ისე, რომ თავი ცოტა აწეული იქნეს.

2) ბამოსწმიდეთ პირი, საყლაპავი ადგილი და ცხვირის ნესტოები, წყალი ან სხვა თუ რამე ჰქონდეს მათში თითოთ, ან ცხვირსახოცით, ან ქათმის ფითით.

*) ერთს რომელიმე დამსწრეს შეუძლია იკითხოს ეს დარიგებანი და მეორემ აღასრულოს.

3) დაასრუკინეთ თავი წინ და ბეჭების ადგილი ცოტა აწეით ზევით, დაუგვეთ შუბლი და გაუღეთ პირი, რომ გაუადვილდეს წყლის გამოსვლა.

4) გაატიტვეთ ზეკითა ტანი, მეკრდი და კისერი უცეფ, მაგრამ ხელი არა ჰქრან, ან არ დაამძიოთ სხეული; შემოტყერით ტანისამოსი, თუ საჭირო იქნეს, შესენით სარტყელი, გაუსენით ძირა ტანთ საცვალნი.

5) უნდა ეცადოთ, რომ ცხვირს დააცემინოს, ამისთვის უნდა ასუნებინოთ ნიშადურის სპირტი (აფთექაში იყიდება)— დამწკარი ფრთების სუნი, ძმარი და სხვა ამისთანები, ანუ უდიტინოთ ცხვირში ანუ ხახაში ფრთით, ანუ მაგარი ზოარხებით.

6) შეაშეფონ უცეფათ ცივი ანუ თბილი წყალი მეკრდზე და პირზე.

თუ სუნთქავ არ ღაითხოვ, გაუიწუნდა ესაღონ, რომ გამოიწვიონ მოხერხებით და ამისთვის საჭიროა:

7) მსწრაფად უნდა გაუშროთ სხეული, ნელ-ნელა წაუსვან მას მშალა საწმენდი განსაკუთრებით თავზე, ხელზე და ფეხზე.

8) გაუსენან პირი, გააღებინონ ღრანტი, გადმოუდონ ენა და დაიჭირონ გადმოგდებული პირიდან, დაიკან რა ზოარხით ანუ პრტყელი ჩაფარიშით— ნიკაბზე შებმული; ღრანტი გაღებულ უნდა ჰქონდეს ისე, რომ კბილებში გაბოტირებული უნდა ჰქონდეს პრბება ანუ ჰატარა ხის რივი.

9) დამრჩვალნი უნდა დაწვინოთ ზურგით, ბეჭებში და თავქვე უნდა შემოუდვან დაკეცილი რაიმე სამოსელი.

10) ძირა ტანზე უნდა შემოსვით საბანი ანუ სხვა რაიმე მშალა სამოსი.

11) უნდა დადგე დამრჩვალის დამრჩვალის თავით და აასრულო შემდეგი ზომები და საშუალებანი:

პირველი ზომა:

უნდა მოჰკიდო ხელები დამრჩვალს მკლავებში ნიდაყვს ზევით და გულადმა მწოლიარეს მკლავები უნდა აუწიო თავისკენ და ნელ-ნელა ასწიო თავისკენ, ასე უნდა გაუჩერო ხელები ორი თვალის დახამხამებაში.

მეორე ზომა:

უნდა ჩამოუწიო ხელები დამრჩვალს და დაუწეო გვერდებზე ისე, რომ მოკეცილი ჰქონდეს ნიდაყვებში და

ამ ფრთხილ მოუჭირო ხელები მაგრამ ორივე ფერდებზე, მაგრამ ხელი არ უნდა ჰყრას. ამ მდგომარეობაში უნდა გაჩნდეს ორი თვალის დახმამხამებაში.

ეს ზომები უნდა გაიმეორეოთ თორმეტ—თოთხმეტჯერ ერთ წამში.

შეგთქმეთ უმჯობესი იქნება, თუ თავის ჩასუნთქვას და ამოსუნთქვას შეადარებთ ამ ზომების ხმარებას, ასე რომ ჩასუნთქვის დროს პირველი ზომა უნდა აღასრულო და ამოსუნთქვის დროს მეორე.

12) ამ ზომის ხმარება უნდა გააგრძელოთ თანასწორ და გაუსუსტლად, სანამ დამჩვიდეთ ხელახლა სუნთქვას არ დაიწყებთ, ანუ სანამ ექიმი არ დაამტკიცებს, დამჩვიდეთ სიკვდილს. *)

13) ამ ზომების აღსრულების დროს ერთს რომელიმეს შეუძლია გააძიროს სულ დაშთენილი ტანისამოსი დამჩვიდეს ისე, რომ არ მოუშალოს ამ ზომების აღსრულება კაცს და არც გაატიტვლოს სულ დამჩვიდეს.

14) როდესაც დამჩვიდეთ დაიწყებთ სუნთქვას, მხოლოდ მაშინ, და არა უადრეს სხვა შემთხვევაში დაფარონ სახნითა მრთელი სხეული ანუ სხვა მშრალი ტანის სამოსითა და დამჩვიდეს საბან ქვეშ ფეხებზე და ხელებზე უსვან გარედამ ზევით და არა ზევიდან ძირ. უსვან ფანელით, მაუდით, შალეულით, ღორის ძაგარასაგან გაკეთებული შროტკით და თუ არც ერთი ამათგანი არ იშოვება—უბრალო ჩალით. შენის და ხელის გულებზე უფრო დიდ-ხან უნდა უსვან.

15) უნდა გაუთბონ ტანი, გამთბარი უთოების, აკურის, ანუ ცხელი წყლით სავსე ბოთლების საშუალებით, რომელნიც ხელსახოცებში გახვეულნი უნდა იყვნენ, ანუ ტილოს ნაჭერში, პარკში, ანუ ტომსიკაში ჩაყრილის ცხელი ნაცრის ტანზე აყოლ ჩამოყოლებით, რომელნიც უფრო გვიან ამოდის, გაჩნდეს გულის კოვზთან დღიებში და ფეხის გულზე.

16) როდესაც სწელი მოვა ცნობაში, და არა უადრეს, უნდა მისცენ მას ერთი ანუ ორი ჩაის კოვზი წყალ-ღვინო ანუ ამდენივე წყალი ოდკაში შეარეული, ანუ თფილი ყავა, ანუ ჩაე.

17) უნდა გადითანონ ავთამყოფი ცხედრით, ფრთხილ ფრთხილად, რომელზედაც უნდა იწვეს ზურგით, პირადმა, ანუ მარჯვენა გვერდზე, საბნებში გახვეული, გადითანონ კარგად გაწმენდილ სადგომში და დაწვინონ გამთბარ ქვეშაგებში და მიანიჭონ სრული შესვენება, რომ არაფრით არ შეაწუხონ.

*) ყოფილა შემთხვევანი, როდესაც ამ ზომების ხმარებით დამჩვიდეს მოპრუნებულან რამდენიმე საათის შემდეგაც.

განცხადება

მიიღება ხელის მოწერა 1886 წლისათვის მართულ სამკალესიო გაზეთს

„მწყემისი“

და „მწყემისი“-ს რუსულ დაბატებაზე.

მიზანი და დანიშნულება გაზეთისა: 1 შეატყობინოს სამღვდლო და საერო წოდებას ყველა განკარგულება და მოქმედება უმაღლესთა სასულიერო და სახორციელო მართებლობათა, კონსისტორიათა და მღვდელ-მთავართა, რომელთა გამოცხადება შესაძლო იქნება; 2 გაავრცელოს ქართველთა სასულიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა და ცოდნა საეკლესიო და საზოგადოებრივი ცხოვრების კითხვათა გამო; 3 გაავრცელოს საქართველოს სამღვდლო და საერო წოდებაში სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივი კეთილი ზნეობისა და სარწმუნოებისა და 4 აუხსნას და განუმარტოს სამღვდლო და საეკლესიო მოსამსახურე პირთა ზოგიერთი საეკლესიო კითხვები, რომელთა ცოდნა მიუცილებელ საჭიროებას შეადგენს მათთვის მტკიცედ მათი მოვალეობის ასრულებისათვის.

გაზეთი „მწყემისი“ გამოვა თვეში სამჯერ, თორმეტი გვერდი და ხან-დისხან თქვენს მტკიცე რუსული დამატება „მწყემისი“-სავე პროგრამით და მიმართულებით გამოვა თვეში ორჯერ, ორ ფურცლამდე თითო ნომერი.

გაზეთის ფასი: ერთი წლისა გაგზავნით და გაუგზავნელად—ხუთი მანეთი, ნახევარი წლისა—სამი მანეთი.

„მწყემისი“ რუსული დამატებით—ექვსი მან.

ნახევარი წლით—ოთხი მან.

ცალკე რუსული დამატება წლით—სამი მან.

ნახევარი წლით—ორი მან.

გაზეთის ფულის და ყოველ გვარი წერილების გაგზავნა შეიძლება რედაქციაში ამ ადრესით: *Въ мѣстечкѣ Кутаисѣ, Вредакцiю „Мѣстечкѣ“ (Пастырѣ).*

დაქცია იმყოფება დაბა შორაპანში რედაქტორის საკუთარ სახლში.

შენიშვნა:

ყველა სტატიები და კორესპონდენციები, რომელნიც რედაქციაში იქმნებიან გამოგზავნილი დასაბეჭდად, უთუოდ გრცლად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთაგან ხელ მოწერილი.

შინაარსი: საცოდავი მდგომარეობა ბრძანათა.—მწარე ფიქრები.—ჩვეულების ძალა.—რაჭილამ.—ნიმუშები ზეცური წერა-კითხვის სწავლებისა.—ლექსი.—ახალი ამბები და შენიშვნები.—ტელეგრაფები.—სიტყვა.—დარიგებანი თუ როგორ უნდა უშველონ დამხრავალთა.—განცხადება.

Доз. цензурою Кутаисъ, 9 Мая 1886 г.

Скоропечатня Зедгинидзе и Перадзе въ Кутаисѣ.

რედაქტორი-გამომცემელი მ. ჯ. ღამბაშიძე.

მწარაფელმეჭადავი ზედგინიძისა და ფერადისა.